

Kanadassa opetetaan historiallista ajattelua

Jukka Rantala

Historianopetuksesta ei ole tällä vuosituohannella debatoitu julkisuudessa kuten 1990-luvulla, jolloin niin sanotut historiasodat johtivat Yhdysvalloissa historiallista ajattelua painottavien kriteerien alasajoon ja Britanniassa taitopainotteisen opetuksen osittaiseen vesittämiseen. Monissa muissa maissa kamppailua historianopetuksen suunnasta on käyty jokseenkin yhtenevin argumentein – ja samoin tuloksin. Kiistan osapuolina ovat olleet lähinnä historiandidaktikot ja poliitikot, joista edelliset ovat peräänkuuluttaneet historian tiedon luonteen opettamisen tärkeyttä ja jälkimmäiset kansallisen suurkertomuksen merkitystä. Vaikka opetussuunnitelmien mukaan opetuksen pitäisi monissa maissa tähdätä historian taitojen oppimiseen, kouluissa on käytännössä päntätty historian tietoja. Näin siksi, että opettajat eivät ole ottaneet uudenlaista historiaa omakseen. Sen opettaminen on tuntunut hankalalta, ja traditio on painanut opetuksen vanhoihin uomiinsa. Joissain maissa, kuten Venäjällä opetussuunnitelmat puolestaan ohjaavat edelleen kansallisen suurkertomuksen opettamiseen. Yrityksiä historianopetuksen muuttamiseksi tehdään tällä hetkellä kaikkein voimallisimmin Kanadassa. Siellä uutta historiaa yritetään viedä kouluihin hankkeella, johon on sitoutunut laaja joukko historiandidaktikkoja, opettajia, opetushallinnon virkailijoita, oppimateriaalikustantajia ja museoihmisiä. Hanke on saanut myös poliittisilta päättäjiltä tukea ja rahoitusta, joten sen tulevaisuudenennuste on hyvä verrattuna muissa maissa aiemmin tehtyihin vastaaviin yrityksiin.

The Historical Thinking Project – Le projet de la pensée historique sai alkunsa vuonna 2006 *the Benchmarks of Historical Thinking Projectin* nimisenä (Seixas & Colyer 2011, 4–5). Taustatyötä historianopetuksen muuttamiseksi oli kuitenkin tehty jo aiemmin. Vuonna 2004 Peter Seixas ja Carla Peck (2004, 116) olivat julistaneet tavoitteekseen vakiinnuttaa historianopetukseen täysin erilaisen lähestymistavan verrattuna silloisiin opetussuunnitelmiin. *Historical Thinking Projectin* pyrkimyksenä on nimensä mukaisesti saattaa historiallisen ajattelun opiskelu kouluihin. Vallinnut historianopetuksen suuntaus on haastettu väitämällä, ettei kouluopetuksen tarkoitus ole opettaa niin sanottua muistihistoriaa vaan auttaa oppilaita kehittymään kriittisiksi kansalaisiksi. Hankkeen toimijat rinnastavat historiallisen ajattelun opettamisen matemaattisen ja luonnontieteellisen ajattelun koulumiseen, mikä selittyyneen koulun oppiaineiden keskinäisestä kilpailusta: historiinkin on perusteltava hyötyarvonsa nyky-yhteiskunnassa.

Historiallinen ajattelu määritellään hankkeessa kuudeksi osa-alueeksi: 1) historiallinen merkittävyys, 2) ensikäden lähteiden käyttäminen, 3) identiteetti, muutos ja jatkuvuus, 4) syiden ja seurausten analysointi, 5) historiallisen näkökulman ottaminen ja 6) eettisen näkökulman ottaminen historian tulkintoihin. Monet ydinkäsitteistä ovat tuttuja Britannian 1970-luvun *Schools Council History Projectista*, mutta varsinkin viimeksi mainittu tuo siihen uuden lisän. [1] Tarkoitus on opettaa nuorille historiallista lukutaitoa, joka auttaa heitä pärjäämään tämän päivän haasteiden kanssa. Opetuksella pyritään muun muassa rokottamaan kansalaiset historian väärinkäyttöä vastaan, mutta myös antamaan heille välineitä ymmärtää nykyisyyden taustalla vaikuttaneita historiallisia prosesseja. Myös tulevaisuusorientaatio on näkyvästi esillä. Hanke onkin vahvasti liitoksissa kanadalaisten historiatietoisuutta selvittävään *Canadians and Their Pasts* -hankkeeseen (ks. Conrad ym. 2009).

The Historical Thinking Projectin johdossa toimii historiatietoisuuden tutkimiseen keskittyneen keskuksen (*Centre for the Study of Historical Consciousness*) johtaja Peter Seixas, yksi tämän hetken näkyvimpiä historiandidaktiikan toimijoita. Suuri joukko alan asiantuntijoita on hänen apunaan laatimassa materiaalia koulutyön avuksi. Ilman helposti sovellettavia historiallisen ajattelun opetus- ja arviointimalleja hanke ei tule saavuttamaan tavoitettaan, minkä vuoksi hankkeessa panostetaan niihin. Hanke kohdistaa toimia opetussuunnitelman laatijoihin, opettajien perus- ja täydennyskouluttajiin, oppimateriaalituottajiin sekä arviointijärjestelmän kehittäjiin. Konkreettista apua opettajat saavat hankkeen internet-sivuilleen tuottamista oppituntisuunnitelmista ja niihin linkitetystä, sähköisessä muodossa olevasta lähdemateriaalista. Kouluhallintoa hankkeen toimijat pyrkivät herättelemään analysoimalla paikallisten opetussuunnitelmien vastaavuutta hankkeen tavoitteisiin (esim. Morton 2011; Lefrancois & Demers 2011). Myös yhteistyötä opetussuunnitelmista päättävien henkilöiden ja historiandidaktikkojen välillä pyritään lisäämään.

Kanadalaisten hanketta voi hyvällä syyllä kadehtia. He ovat laatineet historiandidaktiselle tutkimukselle rakentuvan, tämän päivän haasteisiin vastaavan perustelun historianopetukselle (ks. Seixas 2002, 2006; Seixas & Peck 2004; myös Lévesque 2008; Osborne 2006). Lisäksi he ovat analysoineet nykyopetuksen muutoksen tarpeet sekä konkretisoineet opettajille uudenlaisen historianopetuksen tavoitteet ymmärrettävään ja koulussa toteutettavaan muotoon. Suomessa peruskoulunsa päättävien nuorten historian ymmärrystä on mitattu tänä keväänä, joskin tuloksia on odotettavissa vasta vuodenvaihteessa. Samoin kuin kanadalaisten hanke, meidän historian opetussuunnitelmamme tähtää historiallisen ajattelun oppimiseen. Käytännössä valtaosa opettajista rakentanee opetuksensa kuitenkin ennen kaikkea historian sisältöjen varaan. Siksi onkin toivottavaa, että suomalaisissa yliopistoissa, oppimateriaalikustantamoissa ja kouluissa sekä Opetushallituksessa kanadalaisten hanke huomataan ja siitä otetaan oppia.

Lisätietoa *The Historical Thinking Projectista*: <http://www.historicalthinking.ca/>

Viitteet

[1] Hankkeen kotisivuilla eettistä ulottuvuutta kuvataan esimerkillä Kanadan japanilaisten internomisesta toisen maailmansodan aikana. Nykyään katsotaan, ettei toimenpide ollut moraalisesti puolustettavissa. Kanadan hallitus pyysikin sitä anteeksi vuonna 1988. *Historical Thinking Projectin* tarkoitus on muun muassa virittää nuoret pohtimaan opettajien johdolla nykypäivän ihmisten vastuuta historiallisista vääryyksistä sekä omaa suhtautumistaan niihin. Hankkeen organisaattorit myöntävät, että historioitsijat pyrkivät välttämään historian tuomareina toimimista, mutta heidän mukaansa menneisyydestä on otettava oppia nykypäivän eettisten kysymysten käsittelyyn.

Lähteet

Conrad, Margaret, Létourneau, Jocelyn & Northrup, David 2009. Canadians and Their Past: An Exploration in Historical Consciousness. *The Public Historian* 31 (1), 15–34.
Lefrancois, David & Demers, Stephanie 2011. The Quebec History and Citizenship Education Curriculum and the Benchmarks of Historical Thinking (BHT): Convergence and Divergence [www-lähde]. < <http://www.historicalthinking.ca/documents/historical-thinking-and-quebec-curriculum> > (Luettu 23.8.2011).
Lévesque, Stéphane 2008. Thinking Historically. Educating Students for the Twenty-First

- Century. Toronto–Buffalo–London: University of Toronto Press.
- Morton, Tom 2011, Historical Thinking in Provincial History and Social Studies Curricula [www-lähde]. (Luettu 23.8.2011).
- Osborne, Ken 2006. 'To the Past': Why We Need to Teach and Study History. Teoksessa Sandwell, Ruth W. (toim.), To the Past. History Education, Public Memory & Citizenship in Canada. Toronto–Buffalo–London: University of Toronto Press. 103–131.
- Seixas, Peter 2002. The Purposes of Teaching Canadian History. Canadian Social Studies 36 (2) [www-lähde]. < <http://www.historicalthinking.ca/documents/purposes-teaching-canadian-history> > (Luettu 23.8.2011).
- Seixas, Peter 2006. Benchmarks of Historical Thinking: A Framework for Assessment in Canada [www-dokumentti]. < <http://www.historicalthinking.ca/documents/benchmarks-historical-thinking-framework-assessment-canada> > (Luettu 23.8.2011).
- Seixas, Peter & Peck, Carla 2004. Teaching Historical Thinking. Teoksessa Sears, Alan & Wright, Ian (toim.), Challenges and Prospects for Canadian Social Studies. Vancouver: Pacific Educational Press, 109–117.
- Seixas, Peter & Colyer, Jill 2011. Continuing the Momentum – Benchmarks of Historical Thinking. A Report on to Toronto Meeting February 10–12, 2011.

Jukka Rantala työskentelee historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen professorina Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksella.